RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Magdaleny Pierzyny

pt. „Projektowanie i wdrażanie transgranicznych produktów turystycznych w regionach podzielonych polsko-czeską granicą polityczną”

Rozprawa przygotowana pod kierunkiem dra hab. inż. Łukasza Wróblewskiego, prof. UE

Dąbrowa Górnicza, 2026

1. Ocena wyboru tematu i znaczenia problematyki badawczej

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgr Magdaleny Pierzyny podejmuje istotną i aktualną problematykę projektowania oraz wdrażania transgranicznych produktów turystycznych na pograniczu polsko-czeskim. Tematyka ta wpisuje się w szerszą debatę dotyczącą współpracy transgranicznej, integracji europejskiej, rozwoju regionalnego oraz zarządzania obszarami funkcjonalnymi przekraczającymi granice państwowe. Z perspektywy *border studies* przedmiot rozprawy zasługuje na szczególną uwagę, ponieważ turystyka stanowi jeden z obszarów, w których można obserwować zarówno postępującą integrację przestrzeni transgranicznej, jak i utrzymywanie się barier instytucjonalnych, językowych, kulturowych oraz organizacyjnych.

Za szczególnie trafne uważam przyjęcie przez Autorkę założenia, że samo istnienie atrakcji turystycznych po obu stronach granicy, a nawet ich wspólna promocja, nie oznacza jeszcze powstania rzeczywistego transgranicznego produktu turystycznego. Rozróżnienie pomiędzy zasobami turystycznymi, współpracą projektową a trwałym, zintegrowanym i zarządzanym produktem stanowi ważny punkt wyjścia rozprawy.

Wybór pogranicza polsko-czeskiego jest w pełni uzasadniony. Obszar ten charakteryzuje się wysokim poziomem instytucjonalizacji współpracy, długoletnim funkcjonowaniem euroregionów oraz intensywnymi kontaktami społeczno-gospodarczymi. Jednocześnie doświadczenia pandemii COVID-19 przypominają, że formalna otwartość granic nie musi oznaczać pełnej integracji funkcjonalnej. Temat rozprawy oceniam zatem jako naukowo uzasadniony i posiadający istotny potencjał aplikacyjny.

2. Ocena struktury rozprawy i jej podstaw teoretycznych

Rozprawa liczy 280 stron i składa się z sześciu rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz załączników zawierających między innymi polskie i czeskie wersje narzędzi badawczych. Jej konstrukcja jest logiczna i odpowiada przyjętym celom badawczym. Autorka przechodzi od konceptualizacji turystyki transgranicznej i produktu turystycznego, poprzez analizę polsko-czeskiego rynku usług turystycznych, do metodologii, wyników badań empirycznych i własnych propozycji proceduralnych.

Pierwsze trzy rozdziały tworzą rozbudowaną podstawę teoretyczną rozprawy. Autorka wykazuje znajomość literatury dotyczącej turystyki, marketingu usług, marketingu relacji, marketingu doświadczeń oraz marketingu terytorialnego. Pozytywnie oceniam próbę integracji tych perspektyw w jeden model interpretacyjny, uwzględniający zarówno potrzeby konsumentów, jak i specyfikę współpracy podmiotów funkcjonujących w odmiennych systemach administracyjnych.

Na uznanie zasługuje uwzględnienie literatury dotyczącej współpracy euroregionalnej i roli granic państwowych w kształtowaniu turystyki. Autorka odwołuje się między innymi do prac Davida J. Timothy'ego, Eevy-Kaisy Prokkoli i Marka Więckowskiego.

Z perspektywy *border studies* można jednak wskazać możliwości pogłębienia przyjętych ram teoretycznych. W szczególności interesujące byłoby bardziej systematyczne rozróżnienie pomiędzy

turystyką przygraniczną, turystyką transgraniczną a zintegrowanym transgranicznym produktem turystycznym. Nie każda aktywność związana z przekroczeniem granicy świadczy bowiem o istnieniu wspólnego rynku, podobnie jak nie każda inicjatywa realizowana przez partnerów z dwóch państw prowadzi do trwałej integracji funkcjonalnej.

Warto byłoby również silniej powiązać rozważania marketingowe z koncepcjami integracji transgranicznej, asymetrii rozwojowych oraz zarządzania wielopoziomowego (*multi-level governance*). Uwagi te nie podważają wartości przedstawionego przeglądu literatury, lecz wskazują możliwe kierunki dalszego rozwoju podjętej problematyki.

3. Ocena celów, pytań badawczych i hipotez

Głównym celem rozprawy jest opracowanie wytycznych dotyczących procesu projektowania i wdrażania transgranicznego produktu turystycznego dla podmiotów reprezentujących stronę podażową polsko-czeskiego rynku usług turystycznych. Cel ten jest jasno sformułowany i pozostaje spójny z konstrukcją pracy.

Autorka przyjęła trzy hipotezy badawcze. Dwie pierwsze odnoszą się do rozproszonego i niedostatecznie skoordynowanego charakteru procesów projektowania oraz wdrażania produktów transgranicznych. Trzecia zakłada potrzebę integracji różnych koncepcji marketingowych w ramach spójnego podejścia proceduralnego.

Pewne wątpliwości metodologiczne budzi status przyjętych hipotez. Autorka wskazuje, że mają one charakter kierunkowy i interpretacyjny, a nie są przeznaczone do ścisłego testowania statystycznego. Stanowisko takie można zaakceptować w badaniach eksploracyjnych i aplikacyjnych, wymaga jednak konsekwentnego rozróżnienia pomiędzy empiryczną weryfikacją hipotez a argumentacją na rzecz proponowanego rozwiązania normatywnego.

Dotyczy to szczególnie hipotezy trzeciej, odnoszącej się do postulowanego sposobu projektowania produktu turystycznego. Opracowanie zintegrowanej procedury nie musi jeszcze oznaczać empirycznego wykazania jej wyższej skuteczności. Uważam jednak, że kwestia ta stanowi przede wszystkim interesujący przedmiot dyskusji podczas obrony.

4. Ocena zastosowanej metodologii badań

Metodologia stanowi jedną z najważniejszych części ocenianej rozprawy. Autorka zastosowała podejście mieszane (*mixed methods*), łącząc analizę literatury i dokumentów zastanych z badaniami ilościowymi oraz jakościowymi. Takie rozwiązanie jest uzasadnione złożonością analizowanego zjawiska, obejmującego perspektywę konsumentów, instytucji współpracy transgranicznej i podmiotów zarządzających ofertą turystyczną.

Badania ilościowe przeprowadzono w lutym i marcu 2026 roku wśród 390 respondentów, w tym 226 zamieszkujących polską i 164 czeską część Euroregionu Śląsk Cieszyński–Těšínské Slezsko. Autorka wykorzystała elektroniczny kwestionariusz ankiety oraz zróżnicowane techniki analityczne, obejmujące statystykę opisową, testy różnic, analizę skupień, analizę czynnikową i modelowanie równań strukturalnych (SEM).

Bardzo pozytywnie oceniam uzupełnienie badań ankietowych wywiadami pogłębionymi z przedstawicielami polskiej i czeskiej strony wszystkich sześciu euroregionów pogranicza polsko-czeskiego. Pozwoliło to uwzględnić perspektywę instytucjonalną i poszerzyć analizę poza Euroregion Śląsk Cieszyński. Sekwencyjny charakter procedury badawczej sprzyja triangulacji wyników.

Jednocześnie chciałbym zwrócić uwagę na trzy zagadnienia metodologiczne.

Pierwsze dotyczy doboru próby. Zastosowanie doboru nieprobabilistycznego ogranicza możliwość generalizacji wyników na całą populację turystów korzystających z oferty pogranicza polsko-czeskiego. Ponadto struktura próby wykazuje wyraźne różnice demograficzne pomiędzy respondentami z Polski i Czech, szczególnie pod względem wieku i płci. Może to wpływać na interpretację zidentyfikowanych różnic w zachowaniach i preferencjach turystycznych.

Drugie zagadnienie dotyczy zastosowania SEM. Wykorzystanie tej metody zwiększa potencjał analityczny rozprawy, wymaga jednak starannej oceny jakości pomiaru, dopasowania modeli oraz stabilności uzyskanych zależności. Szczególnie interesujące są stwierdzone ujemne zależności pomiędzy komponentem dystrybucji a zainteresowaniem ofertą turystyczną w części modeli. Wyniki takie wymagają ostrożnej interpretacji, uwzględniającej możliwą współzależność predyktorów oraz specyfikę zastosowanego modelowania.

Trzecia kwestia odnosi się do skali przestrzennej badań. Badania ankietowe koncentrowały się na Euroregionie Śląsk Cieszyński, podczas gdy wywiady eksperckie objęły całe pogranicze polsko-czeskie. Rozwiązanie to jest uzasadnione, wymaga jednak ostrożności przy przenoszeniu wyników z jednego euroregionu na pozostałe, różniące się pod względem potencjału turystycznego, dostępności transportowej i intensywności współpracy.

Pomimo tych uwag metodologię rozprawy oceniam pozytywnie. Autorka wykazała umiejętność samodzielnego zaprojektowania i przeprowadzenia wieloetapowych badań oraz zastosowania zróżnicowanych metod analizy danych.

5. Ocena wyników badań i ich oryginalności

Wyniki badań empirycznych przedstawione w rozdziale piątym dostarczają interesującej wiedzy na temat zachowań turystów, uwarunkowań projektowania produktów transgranicznych oraz praktyk instytucjonalnych na pograniczu polsko-czeskim.

Za wartościowe uważam przedstawienie typologii turystów transgranicznych oraz analizę znaczenia komponentów marketingu dla zainteresowania ofertą turystyczną. Wyniki te mogą stanowić podstawę lepszego dostosowywania wspólnej oferty do potrzeb różnych grup odbiorców.

Z perspektywy badań nad współpracą transgraniczną szczególne znaczenie mają wnioski dotyczące instytucjonalnych i organizacyjnych barier rozwoju produktów turystycznych. Autorka wskazuje na rozproszenie odpowiedzialności, brak trwałych mechanizmów zarządzania, niewystarczające powiązanie promocji z dostępnością oferty oraz zależność wielu przedsięwzięć od finansowania projektowego.

Obserwacje te korespondują z szerszym problemem współpracy transgranicznej w Europie, w której wysoki poziom aktywności projektowej nie zawsze przekłada się na trwałą integrację funkcjonalną. W tym sensie rozprawa wnosi argumenty istotne również dla dyskusji o skuteczności instrumentów europejskiej współpracy terytorialnej.

Najważniejszy rezultat pracy został przedstawiony w rozdziale szóstym, w którym Autorka proponuje procedury projektowania i wdrażania transgranicznego produktu turystycznego. Ich zaletą jest odejście od dominującej logiki projektowej na rzecz podejścia procesowego, uwzględniającego odpowiedzialność instytucjonalną, finansowanie, uruchomienie produktu i monitorowanie jego funkcjonowania.

Ważnym elementem oryginalnego wkładu pracy jest także operacjonalizacja tego podejścia poprzez kartę produktu, kryteria gotowości wdrożeniowej, bramki decyzyjne oraz wskaźniki trwałości.

Proponowane narzędzia mogą być użyteczne dla euroregionów, samorządów i organizacji turystycznych.

Należy jednocześnie podkreślić, że pełna ocena skuteczności tych procedur wymagałaby ich praktycznego zastosowania i ewaluacji. Rozprawa przedstawia uzasadniony empirycznie model postępowania, a nie ostateczny dowód jego skuteczności we wszystkich typach regionów transgranicznych. Stanowi to naturalny punkt wyjścia dla dalszych badań.

6. Znaczenie rozprawy dla badań nad współpracą transgraniczną i praktyki rozwoju regionalnego

Jedną z największych zalet rozprawy jest jej potencjał aplikacyjny. Proponowane rozwiązania mogą znaleźć zastosowanie w działalności euroregionów, organizacji zarządzających destynacjami turystycznymi, samorządów oraz partnerstw realizujących projekty finansowane z programu Interreg.

Szczególnie istotny jest postulat zapewnienia trwałości produktów turystycznych po zakończeniu finansowania projektowego. Problem ten ma charakter systemowy i nie ogranicza się do sektora turystyki. Rozróżnienie pomiędzy wytworzeniem rezultatu projektu a zapewnieniem jego długofalowego funkcjonowania powinno być szerzej uwzględniane w projektowaniu i ocenie współpracy transgranicznej.

Pozytywnie oceniam podkreślenie znaczenia euroregionów jako podmiotów integrujących partnerów i koordynujących rozwój wspólnych produktów. Warto jednak zauważyć, że ich możliwości pełnienia funkcji trwałych operatorów są zróżnicowane i zależą od statusu prawnego, zasobów finansowych, kompetencji oraz relacji z samorządami i sektorem prywatnym.

Interesującym kierunkiem dalszych badań byłoby porównanie różnych modeli zarządzania produktami transgranicznymi, w tym rozwiązań opartych na euroregionach, europejskich ugrupowaniach współpracy terytorialnej (EUWT), organizacjach turystycznych i partnerstwach publiczno-prywatnych. Rozprawa posiada zatem znaczenie wykraczające poza analizowany przypadek polsko-czeski.

7. Uwagi krytyczne i pytania do dyskusji podczas obrony

Przedstawione uwagi mają przede wszystkim charakter metodologiczny i interpretacyjny. Nie podważają zasadniczych osiągnięć rozprawy, lecz wskazują na kwestie zasługujące na dalszą dyskusję. Podczas publicznej obrony chciałbym zaproponować Autorce trzy pytania:

1. **Granica pomiędzy współpracą projektową a integracją funkcjonalną.** Jakie kryteria pozwalają jednoznacznie odróżnić rzeczywisty transgraniczny produkt turystyczny od dwóch krajowych produktów, które są jedynie wspólnie promowane? Czy wspólne zarządzanie jest warunkiem koniecznym istnienia takiego produktu?

2. **Możliwość uogólnienia wyników badań.** W jakim stopniu procedury opracowane na podstawie badań prowadzonych przede wszystkim w Euroregionie Śląsk Cieszyński mogą zostać zastosowane w innych częściach pogranicza polsko-czeskiego, charakteryzujących się odmiennymi uwarunkowaniami instytucjonalnymi, geograficznymi i społeczno-gospodarczymi?

3. **Trwałość produktów i odpowiedzialność instytucjonalna.** Jaki model zarządzania transgranicznymi produktami turystycznymi Autorka uważa za najbardziej perspektywiczny po zakończeniu finansowania z programu Interreg? Czy rolę głównego operatora powinny pełnić euroregiony, organizacje turystyczne, podmioty prywatne, czy specjalnie tworzone partnerstwa transgraniczne?

8. Konkluzja i rekomendacja

Rozprawę doktorską mgr Magdaleny Pierzyny pt. „Projektowanie i wdrażanie transgranicznych produktów turystycznych w regionach podzielonych polsko-czeską granicą polityczną” oceniam pozytywnie.

Autorka podjęła istotny problem naukowy, wykazała znajomość odpowiedniej literatury, zaprojektowała i zrealizowała wieloetapowe badania empiryczne oraz przedstawiła oryginalne rozwiązania o charakterze proceduralnym i aplikacyjnym. Do najważniejszych osiągnięć pracy zaliczam integrację różnych koncepcji marketingowych w odniesieniu do specyfiki turystyki transgranicznej, połączenie perspektywy popytowej i podażowej oraz opracowanie procedur wspierających profesjonalizację zarządzania produktami turystycznymi na pograniczach.

Sformułowane uwagi krytyczne dotyczą przede wszystkim ograniczeń wynikających z doboru próby badawczej, interpretacji niektórych rezultatów analiz statystycznych oraz możliwości generalizacji zaproponowanych rozwiązań. Mają one charakter konstruktywny i nie zmieniają pozytywnej oceny rozprawy.

W mojej opinii przedstawiona rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi zdolności Autorki do samodzielnego prowadzenia badań oraz wnosi wartościowy wkład do nauk o zarządzaniu i jakości, szczególnie w obszarze zarządzania turystyką transgraniczną.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Magdaleny Pierzyny spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie Autorki do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w tym do publicznej obrony rozprawy.

Hynek Böhm

Digitálně podepsal Hynek Böhm
Datum: 2026.11.07 18:15:14 +01'00'